

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«АСОЦІАЦІЯ АГРОЕКОЛОГІВ УКРАЇНИ»

Міжнародна науково-практична конференція

***ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ЗБАЛАНСОВАНЕ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В
АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ***

***ENVIRONMENTAL SAFETY AND BALANCED
NATURE-USE IN AGROINDUSTRIAL
PRODUCTION***

Науковий збірник

КИЇВ

7–8 липня 2020 р.

УДК 63.002.2:504

Екологічна безпека та збалансоване природокористування в агропромисловому виробництві. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 7–8 липня 2020 р.) – К.: ДІА, 2020. – 268 с.

У збірнику представлено матеріали конференції «Екологічна безпека та збалансоване природокористування в агропромисловому виробництві», в яких висвітлено результати досліджень з проблем екологічної безпеки аграрного виробництва у сучасних умовах, збалансованого природокористування, управління агроландшафтами та охорони навколишнього природного середовища тощо.

Матеріали подаються в авторській редакції

©Інститут агроекології і природокористування НААН, 2020

Міжнародна науково-практична конференція
***ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ЗБАЛАНСОВАНЕ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ***

Лобова О.В., Павлюк С.Д. Ґрунт як елемент урбоєкосистем	127-129
Магдійчук А.П., Мудрак О.В. Едафічні умови порушених територій як головний чинник формування рослинності в умовах Центрального Поділля	130-132
Мартиненко В.В. Перспективи картографування поширення видів флори і фауни з використанням програмного забезпечення QGIS у природному заповіднику «Древлянський»	132-135
Мінералова В.О., Парфенюк А.І. Вплив сортів і нових добрив на мікобіоту ризосфери рослин малини в умовах органічного виробництва	136-140
Мостов'як І.І., Дем'янюк О.С. Екологічне значення біологічного методу у захисті сільськогосподарських культур	140-142
Мудрак О.В., Андрусак Д.В. Соціоекологічне дослідження сільських поселень НПП «Подільські товтри» щодо забруднення природних екосистем побутовими відходами	143-147
Нагорнюк Т.А., Маріуца А.Е., Борисенко Н.О. Генетичний аналіз коропів антонінсько-зозуленецького типу	147-151
Новіцький Р.О., Куліуш Т.Ю. Про оцінку та розрахунок збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок забруднення р. Татарка і знищення водних біоресурсів	151-155
Огородник Л.Е. Бактериальна гниль корневища белокрыльника болотного (<i>Calla palustris</i> L.)	155-156
Олійник Н.В., Тарасов В.І. Вивчення екологічного стану агроландшафтів за показниками забруднення важкими металами	157-160
Охріменко С.Г. Раритетна компонента природної флори урочища Хортиця	161-163

Мудрак О.В.¹, Андрусак Д.В.²

¹КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

м. Вінниця

²Інститут агроекології і природокористування

м. Київ

СОЦІОЕКОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ» ЩОДО ЗАБРУДНЕННЯ ПРИРОДНИХ ЕКОСИСТЕМ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Проблема поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) є глобальною проблемою людства [1]. Обсяги їх накопичення в Україні щорічно зростають, що призводить до значного погіршення екологічної ситуації [2]. Більшість громадян України (88%) вважає проблему відходів важливою, пов'язаною з чистотою довкілля (82%) та здоров'ям людини (75%) [3].

Згідно статистичних даних близько 78% населення України охоплено послугами з вивезення ТПВ [2]. Але такий високий показник досягнуто за рахунок міських поселень. У переважній більшості сільських населених пунктів лісосмуги, ліси, прибережно-захисні смуги (ПЗС) водних об'єктів, перетворилися в стихійні сміттєзвалища великої кількості різноманітних відходів. Ця проблема не оминула і територію Національного природного парку (НПП) «Подільські Товтри», площею 261 316 га (12,5% території Хмельницької області), який є найбільшим за площею в Україні), в межах якого розташовані 195 сільських населених пунктів.

Мета дослідження – проведення соціоекологічного анкетування жителів сільських громад НПП «Подільські Товтри» щодо стратегії поводження з ТПВ та їх вплив на природні екосистеми парку.

Соціоекологічне дослідження проводилось у вигляді анкетування, що розроблено за відповідними методиками. Опитування проводилось у вигляді інтерв'ю місцевого населення за місцем їхнього проживання, а також у телефонному режимі та використанні соціальних мереж. В опитуванні застосовувалась вибірка за віком та рівнем освіти.

Розподіл респондентів, згідно затвердженої методики, був наступним: 1) за віком – 21–30 років – 26,7%, 31–40 років – 16,7%, 41–50 – 20,0%, 51–60 років – 23,3%, старше 60 років – 13,3%;

2) за рівнем освіти – середня – 58,4%, незакінчена вища і середня спеціальна – 23,3%, вища – 18,3%, з них з медичною та екологічною освітою – 6,7%;

3) за місцем проживання – власне домогосподарство у сільському населеному пункті – 100 %.

Перші результати соціального опитування жителів сільських поселень НПП «Подільські Товтри» в рамках дослідження забруднення природних екосистем ТПВ показали, що видалення відходів з приватних домогосподарств викликає особливе занепокоєння у самих жителів сільської місцевості. Для більшості з них ця тема є не тільки цікавою, а й болючою. Про це свідчать вислови: «ліс тріщить від сміття», «кожен думає про себе», «захарашено сміттям усе», «вітер роздуває сміття», «невідомі того, що далі тут будуть жити їх діти». Лише для 2,6% опитаних тема забруднення природного середовища побутовими відходами не є цікавою (є ймовірність того, що така відповідь є вказівкою на небажання брати участь у інтерв'ю).

На запитання «Чи існують стихійні сміттєзвалища у Вашому селі?» усі респонденти відповіли ствердно (100%). При цьому уточнювали, що їх кількість не обмежується одним. Часто кожна вулиця або куток села мають «свої» смітники. Щодо їх розташування, то улюбленими місцями вибору, прихованими від людського ока, є: лісосмуги та узлісся, рови та балки, ПЗС.

Основною причиною появи сміттєзвалищ на вулицях, на думку переважної кількості респондентів, є низька культура населення.

Відповіді «важко відповісти», «майже ні» та «нічого про це невідомо, але цікаво дізнатися» є свідченням бажання бути поінформованими, разом з тим, – показником обмеженості у знаннях щодо поводження з ТПВ. Усі вони виявили бажання отримати знання стосовно ймовірної шкоди довкіллю (здоров'ю людей, ґрунтовим водам, природним біотопам тощо), яку може завдати нерозумне поводження в відходами.

Виключенням з числа опитаних були люди з медичною та екологічною освітою. Ці знання були отримані ними під час навчання, а також роботи за фахом. Проте, навіть вони дали відповідь «важко відповісти», що вказує на визнання недостатності обізнаності у цій темі (рис. 1).

**Рис. 1. Обізнаність сільського населення
НПП «Подільські Товтри» щодо впливу побутових відходів на
навколишнє середовище**

Принциповим є факт визнання громадською думкою відповідальності всіх громадян за збереження природного середовища. На першочерговій відповідальності уряду наголошують респонденти старшого віку. Громадська думка покладає відповідальність, насамперед, на уряд. Як центральний орган виконавчої влади уряд зобов'язаний докладати максимальних зусиль для неухильного виконання суб'єктами господарювання норм екологічного законодавства. Водночас на відповідальність самих громадян вказують опитувані з базовою вищою освітою. Населення усвідомило важливість цієї проблеми і вимагає від державних установ, органів місцевого самоврядування більш рішучих дій для її вирішення. Особливо виділяється пропозиція введення покарання у вигляді штрафів. Або штраф сплачує порушник, або представники органів місцевого самоврядування. За їх бездіяльність також вимагають застосування покарання та посиленого контролю вищих органів управління (табл. 1).

Проводячи соціоекологічне дослідження мешканці сільських поселень НПП «Подільські Товтри» висловили наступні зауваження та пропозиції щодо проблеми поводження з ТПВ:

- провести навчання для органів місцевого самоврядування (наголошували на цьому);
- навчати дітей поводженню з ТПВ у дитячих садках та школах;

- збирати збори мешканців села для ознайомлення із законодавством про відходи, для роз'яснення питання небезпечності певних видів відходів для довкілля та поводження з ТПВ загалом;
- розставити контейнери по всьому населеному, у тому числі для роздільного збору сміття;
- ввести штрафи за викидання відходів на стихійні сміттєзвалища;
- регулярно вивозити відходи, не менше ніж 1 раз на тиждень.

Таблиця 1.

Уявлення щодо головного суб'єкта відповідальності за шкоду, завдану довкіллю

Суб'єкт відповідальності	Діапазон уявлення про відповідальність, %		
	Уряд	Сільські ради	Жителі села
<i>Вікові групи:</i>			
21-30	10-20	25-40	40-60
31-40	10-30	30-50	30-50
41-50	20-30	25-30	40-60
51-60	40-50	10-20	40-50
61 років і старше	50-60	10-20	20-40
<i>Рівень освіти:</i>			
– середня	20-60	20-30	30-60
– неповна вища	20-40	25-50	20-60
– вища	20-40	25-60	20-50
– екологічна та медична	10-15	65-75	15-25

Респонденти, які мали екологічну освіту наголошували на першочерговості заходів щодо інформування про особливості проживання на території, що межує з особливо охоронюваними об'єктами природно-заповідного фонду, а також на території НПП "Подільські Товтри" загалом, про що знають не усі його мешканці.

Список використаних джерел

1. Kaza, Silpa; Yao, Lisa C.; Bhada-Tata, Perinaz; Van Woerden, Frank. 2018. What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050. Urban

Development, Washington, DC: World Bank.
<https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30317>

2. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/stan-sferi-povodzhennya-z-pobutovimi-vidhodami-v-ukrayini-za-2018-rik/>

3. Ставлення населення України до питання утилізації відходів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dif.org.ua/uploads>

Нагорнюк Т.А., к.с.-г.н., с.н.с.

Маріуца А.Е., к.с.-г.н., с.н.с.

Борисенко Н.О., к.с.-г.н.

*Інститут рибного господарства НААН
м. Київ*

ГЕНЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОРОПІВ АНТОНІНСЬКО- ЗОЗУЛЕНЕЦЬКОГО ТИПУ

Коропи антонінсько-зозуленецького масиву є типовими представниками і ядром українських порід. Вони представлені двома формами: лускатою та рамчатою. У своїй спадковій основі коропи антонінсько-зозуленецького типу мають 50% спадкових задатків аборигенних лускатих та 50% дзеркальних галицьких коропів. Одним із методів підвищення та покращення племінних і продуктивних якостей є створення гетерогенної структури українських порід коропа. Оскільки створення племінного стада антонінсько-зозуленецьких коропів слугувало початковим моментом у створенні українських лускатої і рамчатої порід коропа, тому важливим є дослідження генофонду та генетичного потенціалу даного типу коропа з метою їхньої подальшої державної апробації [1, 2]. Тому дослідження в цьому напрямі є актуальними і потребують аналізу за використання молекулярно-генетичних маркерів.

Досліджено генетичну структуру коропів за генетико-біохімічними системами: трансферину (*TF*), альбуміну (*ALB*), естерази (*EST*, К.Ф.3.1.1.1), малатдегідрогенази (*MDH*, К.Ф.1.1.1.37), малік-ензиму (*ME*, К.Ф.1.1.1.40), карбоангідрази (*CA*, К.Ф.4.2.1.1), каталази (*KAT*, К.Ф.1.1.1.6) [3].

Наукове видання

**«ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА ЗБАЛАНСОВАНЕ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ
ВИРОБНИЦТВІ»**

Організаційний комітет:

Дем'янюк О.С.
Височанська М.Я.
Мазур С.О.
Ліщук А.М.